

مبتدا نواسخ و خبر

آن چه در عربی عمومی خوانده ایم:

کلماتی هستند که بر سر جمله‌ی اسمیه می‌آیند. این کلمات اعراب مبتدا یا خبر را منصوب می‌کنند. در این حالت به مبتدا، اسمِ نواسخ و به خبر، خبرِ نواسخ می‌گویند.

نواسخ مبتدا و خبر			
افعال ناقصه	حروف مشبیه بالفعل	«لا»ی نفی جنس	افعال مقاربه
كَانَ، صَارَ، لَيْسَ «بود» «شد» «نیست» ما دَامَ، ما زَالَ، أَصْبَحَ و ... مادامی که همیشه «شد» اسمشان مرفوع و خبرشان منصوب است.	إِنَّ، أَنْ، كَأَنَّ، لَيْتَ «همانا» «که، این که» «گویی» «ای کاش» لَكِنَّ، لَعَلَّ «ولی» «شاید» اسمشان منصوب و خبرشان مرفوع است.	«لا» به معنای: هیچ، نیست، اصلاً نیست و ... اسمش منصوب و خبرش مرفوع است.	كَادَ و أَوْشَكَ، عَسَى «نزدیک بود و ...» «امید است» أَخَذَ و شرع و جعل، ... «شروع کرد» اسمشان مرفوع و خبرشان محلاً منصوب است.

افعال ناقصه

مبتدا را مرفوع باقی می‌گذارند ولی خبر را منصوب می‌کنند.

نوجه اسم این افعال به سه صورت می‌آید:

۱- اسم ظاهر ۲- ضمیر بارز ۳- ضمیر مستتر؛ و خبرشان نیز می‌تواند مفرد (یک اسم)، جمله و یا شبه جمله باشد؛ مثال:

الْعِلْمُ نَافِعٌ. (علم سودمند است) ← كَانَ الْعِلْمُ نَافِعًا. (علم سودمند بود).
مبتدا خبر مفرد فعل ناقص اسم کان خبر کان از نوع و مرفوع و مفعول مفرد و منصوب

الْجَنْدِيُّ يَهْجُمُ. (سرباز حمله می‌کند). ← مَا زَالَ الْجَنْدِيُّ يَهْجُمُ. (پیوسته سرباز حمله می‌کرد).
مبتدا خبر جمله فعل ناقص اسم کان خبر کان از نوع جمله و مرفوع و مفعول مفعلاً و منصوب مفعلاً

الْمَعْلَمُ فِي الصَّفِّ. (معلم در کلاس است). ← لَيْسَ الْمَعْلَمُ فِي الصَّفِّ. (معلم در کلاس نیست).
مبتدا خبر شبه جمله فعل ناقص اسم ليس خبر ليس از نوع شبه جمله و مرفوع و مفعول مفعلاً و منصوب مفعلاً

حروف مشبیه بالفعل

مبتدا را منصوب می‌کنند ولی خبر را مرفوع باقی می‌گذارند.

نوجه اسم این حروف به دو صورت ۱- اسم ظاهر ۲- ضمیر بارز می‌آید ولی خبرشان مانند خبر افعال ناقصه می‌تواند به سه صورت مفرد،

جمله و یا شبه جمله باشد؛ مثال:

إِنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ. (قطعاً علم سودمند است)
مرفوع اسم إن خبر إن از نوع مفرد مشبیه بالفعل و منصوب و مرفوع

لَعَلَّ الْجُنْدِيَّ يَهْجُمُ. (شاید سرباز حمله کند.)

مرف اسم لعل خبر نوع جمله
مشبوه بالفعل و منصوب مفعلاً و مرفوع مفعلاً

كَأَنَّ الْمُعَلَّمَ فِي الصَّفِّ. (مثل این که معلم در کلاس است.)

مرف اسم كأن خبر نوع شبه جمله
مشبوه بالفعل و منصوب و مرفوع مفعلاً

یادآوری وقتی خبر از نوع جمله و یا شبه جمله باشد، اعرایش محلی است.

یادآوری اگر نواسخ بر سر ضمیر منفصل مرفوع بیایند، آن ضمیر منفصل به متصل تبدیل می شود؛ مثال:

کان + انتم ← کُنتُم أَصْبَحَ + هُنَّ ← أَصْبَحْنَ إِنَّ + أَنْتَنَّ ← إِنَّكُنَّ لَعَلَّ + هُوَ ← لَعَلَّهُ

یادآوری اگر به آخر حروف مشبوه بالفعل، حرف «ما» (کافه) متصل شود، عمل این حروف خنثی می شود یعنی نمی توانند مبتدا را منصوب کنند

و در این صورت مبتدا و خبر داریم، نه اسم و خبر حروف مشبوه بالفعل؛ مثال:

إِنَّ الْمُعَلَّمَ عَالِمٌ. ← إِنَّمَا الْمُعَلَّمُ عَالِمٌ.
اسم ان خبر ان ما کافه مبتدا خبر

«لا»ی ناسخه (نفی جنس)

حرفی است که نسبت و یا خبر داده شده به اسم بعد از خود را به طور کامل نفی می کند. این حرف، مبتدا را منصوب می کند و خبر را مرفوع باقی می گذارد.

نوجه اسم «لا»ی ناسخه فقط به صورت اسم ظاهر می آید و چون غالباً مبنی است، اعرایش محلی می باشد. مثال:

لا طَالِبَ فِي الْمَدْرَسَةِ. (هیچ دانش آموزی در مدرسه نیست.)

اسم «لا» خبر «لا» از نوع شبه جمله
و منصوب مفعلاً و مرفوع مفعلاً

یادآوری اسم «لا»ی نفی جنس به دلیل مبنی بودن، «ال» و تنوین نمی گیرد و نیز اسم و خبر آن هر دو نکره می باشند.

یادآوری خبر «لا»ی نفی جنس به هیچ وجه بر اسمش و نیز بر حرف «لا» مقدّم نمی شود.

یادآوری با وجود «إلا» در جمله، خبر «لا»ی نفی جنس معمولاً محذوف است؛ مانند: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

اسم «لا»ی نفی جنس، مبنی بر فتح [به بنای عارضی]
و مفعلاً منصوب

قواعد اختصاصی

افعال متقاربه

یکی دیگر از نواسخ مبتدا و خبر هستند و مانند افعال ناقصه، مبتدا را مرفوع باقی می گذارند و خبر را که همیشه فعل مضارع است، منصوب (محلاً) می کنند و به سه گروه تقسیم می شوند: ۱- افعال قُرب ۲- افعال رجاء ۳- افعال شروع

افعال قُرب این افعال بر نزدیکی انجام کار یا روی دادن حالت دلالت دارند و عبارت اند از: كَادَ (يَكَادُ)، أَوْشَكَ (يُوشِكُ) همه به معنای: نزدیک

است (بود)، چیزی نمانده است (بود). مثال:

كَادَ الْجَهْلُ يَضْمَحِلُّ. (نزدیک بود چیزی نمانده بود) جهل از بین برود.)

فعل اسم کاد خبر کار
قرب و مرفوع و منصوب مفعلاً

يُوشِكُ اللَّيْلُ أَنْ يَلُوحَ. (چیزی نمانده بود که شب فرا برسد.)

فعل اسم يوشك خبر يوشك
قرب و مرفوع و منصوب مفعلاً

افعال رجاء این افعال بر امید به انجام کار یا روی دادن حالت دلالت دارند و عبارت‌اند از: عَسَى، حَرَى، اِحْتَلَقَ که معنای «امید است، شاید، باشد که» می‌دهند؛ مثال:

عَسَى الظَّلَمُ أَنْ يَزُولَ. (امید است (شاید) ظلم از بین برود.)
فعل رجاء اسم عسى فیر عسى
و مرفوع و منصوب مملأ

عَسَى الغائبُ أَنْ يَحْضُرَ. (امید است (شاید) غایب، حاضر شود.)
فعل رجاء اسم عسى فیر عسى
و مرفوع و منصوب مملأ

افعال شروع این افعال بر شروع کار یا روی دادن حالتی دلالت دارند و عبارت‌اند از: أَخَذَ، جَعَلَ، شَرَعَ، بَدَأَ، طَفِقَ، اُنْشَأَ، اِئْتَدَأَ و ... که معنای «شروع کرد» و «دست به کار شد» می‌دهند؛ مثال:

أَخَذَ (جَعَلَ) الطَّالِبُ يَكْتُبُ وِظَائِفَهُ. (دانش‌آموز دست به کار نوشتن تکالیفش شد.)
فعل شروع اسم افتر فیر افتر و ...
و مرفوع و منصوب مملأ

نکته اگر پس از افعال شروع، فعل مضارعی که خبر آن‌ها باشد نیاید دیگر فعل شروع نیستند و به جای اسم و خبر، فاعل و مفعول می‌گیرند و به معنای اصلی خودشان می‌باشند.
جَعَلَ: قرارداد، أَخَذَ: گرفت، اُنْشَأَ: ایجاد کرد

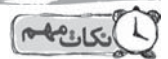
نست عَيْنَ الْجُمْلَةِ الَّتِي لَا يَكُونُ فِيهَا مِنْ أَفْعَالِ الْمَقَارَبَةِ:

- (۱) جَعَلْتُ أَتَكَلَّمُ مَعَ وَالِدِي.
- (۲) بَدَأَتْ فَاطِمَةُ تَلْعَبُ مَعَ أَخِيهَا الْأَصْغَرِ.
- (۳) أَخَذَ عَلِيٌّ كِتَابَهُ حَتَّى يُطَالِعَهُ.
- (۴) عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ.

گزینه‌ی «۳» چون در این گزینه، فعل مضارعی پس از «أَخَذَ» به عنوان خبر آن نیامده، بنابراین فعل «أَخَذَ» فعل «شروع» و از افعال مقاربه به حساب نمی‌آید.

پرسشنامه‌ها را در:

در گزینه‌ی (۱) فعل «جَعَلَ»، در گزینه‌ی (۲) فعل «بَدَأَ» و در گزینه‌ی (۴) فعل «عَسَى» فعل مقاربه به حساب می‌آیند چون پس از آن‌ها فعل مضارع به ترتیب: أَتَكَلَّمُ، تَلْعَبُ و أَنْ يَرْحَمَ به عنوان خبر این افعال آمده است.

۱- فعل‌های مقاربه جامدند، یعنی فقط به صورت ماضی می‌آیند. لذا مضارع آن‌ها فعل مقاربه نمی‌باشد. اما دو فعل «كاد» و «أَوْشَكَ» (يُكَادُ، يُوشِكُ) فعل مقاربه هستند و مانند ماضیشان اسم و خبر می‌گیرند. مثال:

يُكَادُ الْبَرْقُ يَخْطُفُ أَبْصَارَهُمْ. (نزدیک است برق، نور چشم‌هایشان را برباید.)
فعل اسم يكاد فیر يكاد
مقاربه و مرفوع و منصوب مملأ

يُوشِكُ اللَّيْلُ أَنْ تُلَوِّحَ. (چیزی نمانده بود که شب فرا برسد.)
فعل اسم يوشك فیر يوشك
مقاربه و مرفوع و منصوب مملأ

نست عَيْنَ الْخَطَا فِي أَفْعَالِ الْمَقَارَبَةِ:

- (۱) عَسَى اللَّهُ أَنْ يَنْصُرَنَا فِي الْحَيَاةِ.
- (۲) يُوشِكُ الْمَذْنِبُ أَنْ يَتُوبَ عَنْ ذَنْبِهِ.
- (۳) يُكَادُ الطَّلَابُ يَكْتُبُونَ وَاجِبَاتِهِمْ.
- (۴) يَأْخُذُ الْمُؤْمِنُونَ يَجْتَهِدُونَ فِي أَعْمَالِهِمْ.

گزینه‌ی «۴» «يَأْخُذُونَ» به عنوان فعل مقاربه نمی‌تواند به صورت مضارع بیاید. «يُوشِكُ» در گزینه‌ی (۲) و «يُكَادُ» در گزینه‌ی (۳) از افعال مقاربه‌ای هستند که چه ماضی باشند و چه مضارع، فعل مقاربه به حساب می‌آیند.

۲- خبر افعال مقاربه باید همیشه به صورت فعل مضارع باشد و نمی‌تواند به صورت فعل ماضی بیاید. این نوع خبر به هیچ وجه بر اسمش مقدم نمی‌شود و اعرابش هم دائماً محلی است.

(سراسری اقتصامی انسانی ۸۷)

نکته عَيْنُ الْخَطَا فِي أفعال المقاربة:

- (۱) عَسَى الْوَلَدُ أَنْ يَحْتَرَّمَ أَبَاهُ عِنْدَ كِبَرِ سَنَةٍ. (۲) أَخَذَ الْخَصْمُ اخْتِصَامًا وَلَكِنَّهُ لَمْ يُوَفَّقْ.
- (۳) بَدَأْتُ أَجَاهِدُ فِي سَبِيلِ الدِّفَاعِ عَنْ عَقِيدَتِي. (۴) يَكَادُ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ.
- گزینه‌ی «۲» همان‌طور که می‌دانیم، خبر افعال مقاربه باید به صورت فعل مضارع بیاید اما در این گزینه به صورت فعل ماضی (اِخْتَصَمَ) آمده که صحیح نمی‌باشد.

پرسشنامه‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «أَنْ يَحْتَرَّمَ» گزینه‌ی (۳) «أَجَاهِدُ» و در گزینه‌ی (۴) «يَتَّخِذُونَ» خبر برای فعل‌های مقاربه به ترتیب: عَسَى، بَدَأْتُ و يَكَادُ می‌باشند که به صورت مضارع و صحیح به کار رفته‌اند. در ضمن فعل «يَكَادُ» در گزینه‌ی (۴) با این‌که مضارع است، مانند «يُوشِكُ» فعل مقاربه به حساب می‌آید.

۳- اگر افعال مقاربه، از افعال شروع باشند، خبرشان حتماً باید فعل مضارع مرفوع باشد. اما خبر «عَسَى، أَوْشِكُ، كَادَ و كَرِبَ» می‌تواند به صورت مضارع مرفوع و یا منصوب بیاید. با این تفاوت که، خبر «عَسَى، أَوْشِكُ» منصوب با «أَنْ» باشد بهتر است ولی «كَادَ، كَرِبَ» مرفوع باشد صحیح‌تر است. خبر «حَزَى» و «إِخْلَوْلَقَ» حتماً باید مضارع منصوب با «أَنْ» باشد.

نکته عَيْنُ الصَّحِيح:

- (۱) بَدَأْتُ وَالِدَتِي الْحَنُونَ أَنْ تُطَالَعَ مَقَالَةً. (۲) إِخْلَوْلَقَ اللَّهُ يَرْحَمُكَ.
- (۳) كَادَ الْمَعْلَمُ سَأَلَ الدَّرْسَ. (۴) أَخَذَتِ الْمَعْلَمَةُ تَكْتَبُ شَيْئًا عَلَى اللَّوْحِ.
- گزینه‌ی «۴» «أَخَذَتْ» فعل مقاربه، «الْمَعْلَمَةُ» اسمش و مرفوع و فعل مضارع مرفوع «تَكْتَبُ» نیز خبرش می‌باشد که محلاً منصوب است.
- پرسشنامه‌های دیگر: در گزینه‌ی (۱) خبر «بَدَأْتُ» که فعل «تُطَالَعُ» است با حرف «أَنْ» ناصبه آمده که کاملاً اشتباه می‌باشد. چون «بَدَأْتُ» از افعال شروع می‌باشد و این افعال خبرشان حتماً باید، مضارع مرفوع باشد.
- در گزینه‌ی (۲) فعل «يَرْحَمُ» خبر «إِخْلَوْلَقَ» است در حالی که خبر این فعل حتماً باید به صورت مضارع منصوب با «أَنْ» ناصبه باشد. و در گزینه‌ی (۳) نیز چون خبر «كَادَ» به صورت فعل ماضی آمده، اشتباه است. چون خبر افعال مقاربه حتماً باید فعل مضارع باشد.

۴- در جمله‌هایی که فعل مقاربه دارند نمی‌توان از قیدهای زمان گذشته استفاده کرد و اگر فعل مقاربه از افعال شروع باشد از قیدهای زمان مربوط به آینده نیز نباید استفاده شود.

نکته عَيْنُ الصَّحِيح فِي أفعال المقاربة:

- (۱) إِنَّهُمْ جَعَلُوا يَتَسَلَّطُونَ عَلَى أَنْفُسِهِم فِي السَّنَةِ الْقَادِمَةِ. (۲) هَذِهِ الْمَرْأَةُ الْمُجْتَهِدَةُ جَعَلَتْ نَفْسَهُ مُتَوَاضِعَةً.
- (۳) اشْتَغَلَتِ النَّارُ فَجَعَلَ رَجَالٌ إطفاءَ الْحَرِيقِ أَنْ يُطْفِئُوا الْحَرِيقَ اللَّيْلَةَ الْمَاضِيَةَ. (۴) جَعَلْنَا نَهْجُمُ الْعَدُوَّ وَلَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ.
- گزینه‌ی «۴» فعل «جَعَلْنَا» فعل مقاربه و از افعال شروع می‌باشد. ضمیر «نا» در این فعل اسمش و محلاً مرفوع است و فعل مضارع مرفوع «نَهْجُمُ» خبرش و محلاً منصوب.

پرسشنامه‌های دیگر: در گزینه‌ی (۱) به کار رفتن قید زمان آینده (السَّنَةُ الْقَادِمَةُ) صحیح نیست. در گزینه‌ی (۲) «جَعَلَ» فعل مقاربه نمی‌باشد چون خبرش به صورت فعل مضارع نیامده است و در گزینه‌ی (۳) اولاً خبر فعل‌های شروع نمی‌تواند به صورت مضارع منصوب (أَنْ يُطْفِئُوا) بیاید ضمن این‌که استفاده از قید زمان مربوط به گذشته (اللييلة الماضية) در این عبارت کاملاً اشتباه است.

نوجه

اسم افعال مقاربه نیز به سه صورت: اسم ظاهر، ضمیر بارز و یا ضمیر مستتر می‌آید؛ مثال:

أَخَذَ التَّلْمِيزُ يَدْرُسُ.	أَخَذْتُ أَدْرُسُ.	التَّلْمِيزُ أَخَذَ يَدْرُسُ.
اسم أَفْعَزْ فِعْلٌ أَفْعَزْ	اسم أَفْعَزْ فِعْلٌ أَفْعَزْ	فِعْلٌ أَفْعَزْ و فِعْلٌ أَفْعَزْ
به صورت اسم ظاهر	به صورت ضمیر بارز	اسمش، ضمیر «هو» مستتر

نست ما هو الصَّحِيحُ عَنْ اسم أفعال المقاربة؟

- (۱) ﴿وَأَنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ﴾ ← ضمیر بارز
 - (۲) كَادَتْ يَدَايِ تَيْبَسَانَ مِنْ شِدَّةِ الْبَرْدِ ← اسم ظاهر
 - (۳) جَعَلَ صَدِيقِي يَكْتُبُ وَظَائِفَهُ الْمَدْرَسِيَّةَ ← ضمیر مستتر
 - (۴) الْعَامِلُونَ أَخَذُوا يَعْمَلُونَ فِي الْمَعْمَلِ بِجَدٍّ ← اسم ظاهر
- گزینه‌ی «۲» «یدا» که در اصل «یدان» بوده است و به دلیل مضاف شدن نون از آخر آن حذف شده، اسم «کاد» (کادت) و مرفوع با «ا» می‌باشد و جمله‌ی فعلیه‌ی «تیبسان» خبر آن و محلاً منصوب است.

پرسشنامه‌های دیگر:

- گزینه‌ی (۱) «الذین» اسم «یکاد» و محلاً مرفوع است و خبر آن نیز «لیزلقونک» می‌باشد.
- گزینه‌ی (۳) اسم ظاهر «صديق» اسم «جعل» و تقدیراً مرفوع و جمله‌ی فعلیه «يَكْتُبُ» نیز خبر آن می‌باشد.
- گزینه‌ی (۴) ضمیر بارز «واو» در فعل «أخذوا» اسم فعل مقاربه و خبر آن نیز جمله‌ی فعلیه‌ی «يعملون» است که هر دو اعرابشان محلی است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

سراسری

- ۱- عَيْنَ الصحيح في «لا» النافية للجنس:
(۱) لا ذو مال أفضل من ذي عقل، (۲) ولا العلم كالتفكر، (۳) ولا وحدة أوحش من العُجب، (۴) ولا مفتاح السعادة كحُسن الخلق!
(سراسری انسانی خارج از کشور ۹۱)
- ۲- عَيْنَ «لا» النافية للجنس:
(۱) لا يأكل الأسد صيد غيره مهما كان جائعاً!
(۳) لا يعيش أحد جائعاً ولا حافياً في المدينة الفاضلة!
(۲) إبدأ يومك بالسرور والفرح، لا بالغضب والقلق!
(۴) لا خير في الصمت أمام المنكر، كما أنه لا خير في الكلام عن جهل!
(سراسری اقتصادي انسانی ۸۶)
- ۳- عَيْنَ ما ليس فيه من النواسخ:
(۱) إِنَّكَ تُعَجِّبُنِي بِفُضَائِلِكَ الْأَخْلَاقِيَّةِ!
(۳) أَخَذَ الْفَلَّاحُ مِنْ نَعَاجِهِ اللَّبَنَ لِيَبِيعَهُ.
(۲) لا تنجحن في الحياة ما دمتن لا تجتهدن!
(۴) جعلت والدتي تُشعل المدفأة الكبيرة.
(سراسری اقتصادي انسانی ۸۷)
- ۴- عَيْنَ الخطأ في أفعال المقاربة:
(۱) أخذ الخصم اختصم ولكنّه لم يوفّق!
(۳) بدأت أجاهد في سبيل الدفاع عن عقيدتي!
(۲) عسى الولد أن يحترم أباه عند كبر سنّه!
(۴) يكاد بعض المسلمين يتخذون الكافرين أولياء!
(سراسری انسانی خارج از کشور ۹۱)
- ۵- عَيْنَ الخطأ في أفعال المقاربة:
(۱) بدأ اللَّصّ اعترف بجرمه!
(۳) شرع هذا الطالب يقرأ دروسه!
(۲) تكاد دراستي تنتهي هذا العام إن شاء الله!
(۴) عسى التّجّاح أن يصيبنا بعد تعبنا الكثير!
(سراسری اقتصادي انسانی خارج از کشور ۸۷)
- ۶- عَيْنَ الصحيح في أفعال المقاربة:
(۱) يجعل الأستاذ أن يسأل الطّالِبَ مسألةً!
(۳) عسى الطّالِبَ أن قد نجحوا في الامتحان لو درسوا جيّداً!
(۲) أخذ المعلمُ يَدْرُسُ الكتابَ كلّهُ في السّنة الآتية!
(۴) كاد المسلمون يتحدّون ضدّ المستكبرين لو تمسّكوا بالقرآن!
(سراسری اقتصادي انسانی خارج از کشور ۸۲)
- ۷- عَيْنَ الخطأ في أفعال المقاربة:
(۱) اللَّيْلُ يوشك أن يلوح.
(۳) أخذ التلميذ قد طالع دروسه ليلاً.
(۲) كاد المعلم أن يكون رسولاً.
(۴) كادت يداي تيسسان من شدّة البرد.
(سراسری انسانی خارج از کشور ۸۸)
- ۸- عَيْنَ الخطأ (في النواسخ):
(۱) عسى أملك أن يكون مفيداً.
(۳) ليت بيننا مجدين في العمل.
(۲) أصبحتم ناجحين لأنكم محاولون كثيراً.
(۴) يكاد الكاذبين أن يندموا على أعمالهم.
(اقتصادي انسانی خارج از کشور ۹۰)
- ۹- عَيْنَ ما ليس من أفعال المقاربة:
(۱) أخذ الطفل يتكلّم مع الآخرين!
(۳) جعل أبي يحكم بيني وبين أخي!
(۲) جعلت أمي طعاماً لي سأكله مع صديقي!
(۴) أخذت أختي الحنون تُساعدني في فهم الدروس!
(سراسری اقتصادي انسانی ۸۲)
- ۱۰- عَيْنَ الصحيح في أفعال المقاربة:
(۱) كاد المعلمون أن يكونوا رُسلًا.
(۳) كادت يداي قد تبيست من شدّة البرد.
(۲) أَحَدَ الْآبَاءِ يَرْتَبِي أَبْنَاءَهُ جَيِّدًا.
(۴) أخذت التلميذة طالعت دروسها ليلاً.
(سراسری اقتصادي انسانی ۸۹)
- ۱۱- عَيْنَ ما ليس فيه من أفعال المقاربة:
(۱) إنها جعلت تتسلّط على اليأس ونجحت في الامتحان!
(۳) اشتعلت النار فجعل أخي يُطفئ الحريق بنفسه!
(۲) هذا الرّجل المؤمن جعل نفسه متواضعاً!
(۴) جعل العدو يهجم علينا ولم يطلع الفجر!
(سراسری اقتصادي انسانی ۸۹)

(اقتصادی انسانی فارغ از کشور ۸۶)

- (۲) لا صديق أكثر حناناً من الأم!
(۴) كان في المكتبة طلاباً يطالعن بهدوء!

(اقتصادی انسانی فارغ از کشور ۸۹)

- (۲) عسى الله أن يشفي كلَّ المرضى شفاءً عاجلاً!
(۴) التلميذة النشيطة أخذت تحاول للوصول إلى أهدافها!

(سراسری اقتصادي انسانی ۸۳)

- (۲) أخذ المذنب يرجع من ذنوبه.
(۴) أضحي المذنب أن يرجع من الذَّنْب.

(سراسری اقتصادي انسانی فارغ از کشور ۸۵)

- (۴) جَعَلَ اللهُ لك خيراً في الدنيا.
(۳) يوشك المطر ينزل.

(سراسری اقتصادي انسانی ۸۵)

- (۲) كادت الطفلة أن تجد حذاءها المفقود.
(۴) عسى المظلومون أن يظفروا في قيامهم ضد الظالمين.

۱۲- عَيِّن الخطأ: (في النواسخ)

- (۱) أخذ الكسلان يجتهد في دروسه!
(۳) إِنَّ العلماء يبلغون أهدافهم بالاجتهاد!

۱۳- عَيِّن الخطأ في أفعال المقاربة:

- (۱) بدأ الناس أسسوا المدارس العلمية!
(۳) كادت الأشجار الباسقة تظلل على رؤوسنا!

۱۴- إذا ترجو أن يرجع المذنب عن الذنوب؛ تقول: ...

- (۱) عسى المذنب أن يتوب عن ذنبه.
(۳) كاد المذنب أن يعودَ عن ارتكاب الذنوب.

۱۵- عَيِّن العبارة التي تخبر عن موضوع تحقق كاملاً:

- (۱) أخذ الطالب يدرس.
(۲) عسى الجهل يزول من العالم.

۱۶- عَيِّن الجملة التي تخبر عن موضوع تحقق كاملاً:

- (۱) أخذت الطالبات يكتبن واجباتهنَّ الدراسية.
(۳) أخذت هذه الكتب من المكتبة لأطالعها.

سنجش

۱۷- عَيِّن الصحيح في «لا» النافية للجنس:

- (۱) لا عند زميلتي أخت!
(۲) لا الشَّيء باقي غير الله!

۱۸- عَيِّن الخطأ في أفعال المقاربة:

- (۱) بدأ المسلمون ينشرون الإسلام في العالم.
(۳) كاد المذنب أن يتوب من ذنوبه الكثيرة.

۱۹- عَيِّن الخطأ (في النواسخ):

- (۱) إِنَّ المعلمين ما زالوا مجتهدين في أعمالهم!
(۳) عسى الثلج أن يتساقط مرةً أخرى!

۲۰- عَيِّن ما ليس فيه «لا» النافية للجنس:

- (۱) لا عاش شخص يسيء إلى الآخرين دائماً!
(۳) لا أم ولا أب هناك لا يشكوان من ضعف أولادهما!

۲۱- عَيِّن «لا» النافية للجنس:

- (۱) لا أسمن بدني بتناول ما لا يضمن سلامته!
(۳) ألا إِنَّ التوكل على الله عند الشَّدائد أفضل الأعمال!

۲۲- عَيِّن الخطأ:

- (۱) لا نعمة أحسن من الاتكاء على النفس!
(۳) لا نجاح في الدنيا لا يمكن للمرء الوصول إليه!

۲۳- عَيِّن الصحيح:

- (۱) لا عنده علم يَغنيه من العلماء والفضلاء!
(۳) لا معرفة أفضل من معرفة النفس، أيها الإنسان!

(سنجش ۸۶)

- (۳) لا عَمَلَ أبقي من التَّقوي!
(۴) لا فَاَرَّ مَنْ يكذب من الناس!

(سنجش ۸۶)

- (۲) عسى الطالبة أن تعمل واجباتها المدرسية.
(۴) كادت العطلة انتهت و نحن ما استفدنا منها.

(سنجش ۸۷)

- (۲) أخذت المعلمة قد سألت عن الدروس الماضية!
(۴) أصبح هذا الطالب نشيطاً في أداء واجباته!

(سنجش ۸۵)

- (۲) لا ظلم أشنع وأقبح من إضاعة حقِّ الآخرين!
(۴) لا صفة كالاطمئنان بالنفس عند الامتحان!

(سنجش ۹۰)

- (۲) فهمت في حياتي أنه لا أحد أشفق من الله تعالى!
(۴) لولا أُمِّي الحنون لكنت في الشَّدائد وحيدة و محزونة!

(سنجش ۸۹)

- (۲) لا زينة أحسنه من الصبر للإنسان!
(۴) لا داء لي أقدر أن أعالجه!

(سنجش ۹۰)

- (۲) عندما شاهدت لا الطالبة في المدرسة عجبت جداً!
(۴) مكانة المعلم في المجتمع لا مكانة أفضل و أعلى منها!

(سنڀس ۸۹)

- (۲) كاد المؤمنین یحصلون علی ما یریدون!
(۴) اِنَّ الصّٰلِحٰتِ مِنْ یُسَبِّحْنَ رَبَّهُنَّ دَائِماً!

(سنڀس ۹۰)

- (۲) أخذ الأغنياء ینون مستشفى جدیداً!
(۴) أخذ البلاء الذین کذبوا بآیات الله!

(سنڀس ۸۲)

- (۲) كادت الورود تَتَفَتَّحُ.
(۴) كاد الورود یَتَفَتَّحُ.

(سنڀس ۹۱)

- (۲) ما زال الإنسان ضعيفاً لِأَنَّ الله خلقه هكذا!
(۴) یوشك عقله أن زال بسبب عدم التفكير!

(سنڀس ۸۲)

- (۳) المسلمین - ضَدَّ - هـ (۴) المسلمین - اتَّحدوا - هـ

(سنڀس ۸۲)

- (۳) رَبُّ/ یُكْفِّرُ/ سیئات (۴) رَبُّ/ یُكْفِّرُ/ سیئات

(سنڀس ۸۹)

- (۲) استعرت کتاباً من مكتبة المدرسة و طالعته!
(۴) عسى المستضعفون یتغلبون علی المستکبرین بإیمانهم!

۲۴- عَيَّن الصَّحیح فی النواسخ:

- (۱) لیت أخوک یرجع الیوم من سفره!
(۳) لا شیئاً فی الدنیا أجمل من زیارة الأقرباء!

۲۵- عَيَّن ما لیس فیهِ من أفعال المقاربة:

- (۱) أخذ الأطباء یدرسون بحوثاً عن الطبّ القديم!
(۳) أخذ أحد البؤساء یمعل عملاً غیر التکذی!

۲۶- عَيَّن الصَّحیح من فعل «کاد»: «الورود تَفَتَّتْ فی الرِّبیع»

- (۱) کاد الورود تَفَتَّتْ ...
(۳) کادت الورود تَتَفَتَّتْ.

۲۷- عَيَّن الصَّحیح فی عمل التَّواسخ:

- (۱) كانت العصفیر تطیر فوق الأشجار!
(۳) لیس حاکم هذه المدينة ظالم بل هو عادل!

۲۸- عَيَّن الأخطاء: «کاد المسلمین اتَّحدوا ضَدَّ أعدائه»

- (۱) کاد - المسلمین - أعداء (۲) اتَّحدوا - ضَدَّ - أعداء

۲۹- عَيَّن الصَّحیح للفراغ: «عسى ... کم أن ... عنکم ... کم»:

- (۱) رَبُّ/ یُكْفِّرُ/ سیئات (۲) رَبُّ/ یُكْفِّرُ/ سیئات

۳۰- عَيَّن الجملة الَّتِي تُخبر عن موضوع تحقّق تماماً:

- (۱) أخذنا نكتب واجباتنا الدراسية فی البيت!
(۳) کادت التلميذات یجدن ما یطلبن من الكتب!

تألیفی

۳۱- عَيَّن الخطأ فی أفعال المقاربة:

- (۱) بدأ الناس أسسوا المدارس العلمیة.
(۳) کادت الأشجار الباسقة تظلّ علی رؤوسنا.

۳۲- عَيَّن الخطأ:

- (۱) أخذ الطفل یلعّب مع أخته السنة القادمة.
(۳) کادت أوراق تلك الشجرة تسقط علی الأرض.

۳۳- عَيَّن الصَّحیح فیما یلي:

- (۱) أخذ التلميذ یكتب واجباته الدراسية فی الأسبوع الماضي.
(۳) یعسی الطالب أن ینجح فی الامتحان فی الأسبوع الآتی.

۳۴- نقول لَمَنْ لم یمعل واجباته:

- (۱) تکاد الفرصة تَفُوت. (۲) عست الفرصة تأتي.

۳۵- عَيَّن الخطأ فی أفعال المقاربة:

- (۱) جعل المسلمون یزولون اختلافاتهم القليلة.
(۳) کادت السیارة تصدم عابرة فی تلك الليلة.

- (۲) أخذ الطلاب تقدّموا بفضل اجتهادهم الكثير.
(۴) عسى الفلاح أن یحصد المحاصيل بنفسه.

٣٦- عَيَّنَ ما جاء فيه فعل الشروع:

- (١) جعل الطالب مسطرته في المحفظة.
- (٣) أخذ قلبي يخفق بشدة من هذا الخبر.

٣٧- عَيَّنَ الصَّحِيحَ في أفعال المقاربة:

- (١) يكاد الثلوج تتساقط من السماء شتاءً.
- (٣) عسى المعلم أن يَدْخَلَ المدرسةَ بقدومه المباركة.

٣٨- عَيَّنَ الصَّحِيحَ:

- (١) مدير مدرستنا يأخذُ يَمْنَحُ الطَّالِبَ جوائز نفيسة الأسبوع الآتي.
- (٣) هذا البستاني جَعَلَ أن يَغْرِسَ الأشجار الصغيرة في الحديقة.

٣٩- عندما نرجو أن يَتَخَلَّقَ أخونا بالصدق، نقولُ...:

- (١) يكاد أخونا يَتَخَلَّقَ بالصدق.
- (٣) جعل أخونا يَتَخَلَّقَ بالصدق.

٤٠- عَيَّنَ الصَّحِيحَ فيما يلي:

- (١) يكاد اللاعب يُقَرُّ في مسابقة المصارعة.
- (٣) جعلت والدتي تشعل المدفأة الكبيرة.

٤١- عَيَّنَ الصَّحِيحَ في أفعال المقاربة:

- (١) أخذ النَّاسُ تعاونوا لبناء مدرسة قرب بيوتهم في اليوم الماضي.
- (٣) يكاد أيام الدِّراسة ينتهي فعلينا أن نجتهد كثيراً.

٤٢- عَيَّنَ الصَّحِيحَ:

- (١) هذا الطفل يأخذُ يَسْتَفِيدُ مما أَخَذَهُ من الكتب المفيدة.
- (٣) جعلت الكتاب على منضدتي الكبيرة فجعلتُ أطلعه.

٤٣- عندما يَرِجُو المعلم أن يعتمد طلابه على أنفسهم؛ يقولُ:

- (١) هؤلاء الطَّالِبَ يعتمدون على أنفسهم معتقدين بالاعتماد على أنفسهم.
- (٢) أنا أطلب من طَلَّابِي بأن يعتمدوا على أنفسهم و قدراتهم طول السنة.
- (٣) عسى هؤلاء الطَّالِبَ يعتمدون على أنفسهم ليصلوا إلى أهدافهم السامية.
- (٤) يعتمد طَلَّابِي على أنفسهم اعتماداً كثيراً ولا يعتمدون على الآخرين.

٤٤- عَيَّنَ الجملة التي تُخبر عن موضوع تحقق كاملاً:

- (١) بعض النَّاسِ يَتَّخِذُونَ الكافرين أولياءهم.
- (٢) جعل هذا المعلم يَسْأَلُ الطَّالِبَ عن الدرس.
- (٣) عسى الكرْبُ الذي أُمْسِيتُ فيه
- (٤) هذا العامل النشط أَخَذَ يُحَاوِلُ للوصول إلى الاكتفاء الدَّائِي.

٤٥- عَيَّنَ الجملة التي تُخبر عن موضوع تحقق كاملاً:

- (١) بعضُ المسلمين يكادون أن يَتَّخِذُوا الكافرين أولياء.
- (٣) عسى الولد أن يحترم أباه عند كبر سنّه.

- (٢) رأيتُ طفلاً جميلاً جَعَلَ إصبعه في فمه.
- (٤) جعل العدوُّ يهجم علينا و لم يطلع الفجر.

پاسخ نامه‌ی تشریحی

سراسری

۱- گزینه‌ی «۳» اسم و خبر لای نفی جنس باید نکره باشد. اسمش مبنی بر فتح [با بناء عَرَضِي] و محلاً منصوب است. «وحدة» اسم لا و مبنی بر فتح و منصوب محلاً و «أوحش» خبر آن و مرفوع است.
و هیچ تنهایی و عزلتی وحشتناک‌تر از عجب و خودپسندی نیست.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «ذو» مضاف به اسمی دیگر و غیر مبنی بر فتح است؛ به عبارت دیگر «ذو» در این جمله، مُعَرَّب است و باید به صورت «ذا» به کار رود.

در گزینه‌ی (۲) «العلم» معرّف به ال است و نمی‌تواند اسم «لا» واقع شود.
در گزینه‌ی (۴) «سعادة» معرّف به اضافه است و نادرست است که در جایگاه اسم «لا» بنشیند.

۲- گزینه‌ی «۴» لای نفی جنس باید بر سر جمله‌ی اسمیه بیاید و باید اسم آن نکره باشد و خبر آن نیز نباید بر اسمش مقدم شود. شرایط آن فقط در گزینه‌ی (۴) است و دو «لا»ی نفی جنس داریم در اولی «خیر» اسم لا و «في الصَّمت» خبر آن است و در دومی «خیر» اسم آن و «في الكلام» خبر آن است.

و هیچ خبری در سکوت مقابل منکر نیست؛ چنان‌چه هیچ خبری در سخن از روی جهل نیست.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) و (۳) بعد از «لا» فعل مضارع آمده و این «لا» فقط حرف نفی مضارع است نه نفی جنس و «لا»ی دوم در گزینه‌ی (۳) تأکیدی بر نفی است.

در گزینه‌ی (۲) «لا» حرف عطف است و «بالغضب» به «بالسرور» عطف شده است.
گزینه‌ی (۱): شیر هر چه قدر هم که گرسنه باشد، شکار غیرخویش را نمی‌خورد.
گزینه‌ی (۲): روزت را با شادی و سرور آغاز کن نه با خشم و اضطراب.
گزینه‌ی (۳): کسی در آرمان‌شهر گرسنه و پابرنه زندگی نمی‌کند.

۳- گزینه‌ی «۳» در این عبارت «أخذ» در معنای فعل صحیح و تام است، نه در معنای افعال مقاربه.

و کشاورز شیر از میشش گرفت (دوشید) تا آن را بفروشد.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «إِنَّ» از حروف مشبّهة بالفعل و از نواسخ است؛ ضمیر «ک» اسمش و جمله‌ی «تُعجبني» خبرش است.
در گزینه‌ی (۲) فعل «ما دمتن» فعلی ناقص و ناسخ؛ ضمیر نونِ بارز، اسمش و جمله‌ی «لا تجتهدن» خبر آن است.
در گزینه‌ی (۴) فعل «جعلت» از افعال شروع و مقاربه است؛ «والدة» اسم آن و جمله‌ی «تشغل» خبر آن است.

۴- گزینه‌ی «۱» فعل «أخذ» از افعال شروع است و خبر این افعال باید فعل مضارع مرفوع باشد، لذا «اختصم» به دلیل ماضی‌بودن نادرست است. عبارت صحیح: أخذ الخصم يختصم و لکنه لم يوفق!

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۲) و (۴) خبر افعال مقاربه‌ی «عسی» و «یکاد» می‌تواند مضارع منصوب به «أن» یا مرفوع باشد.
در گزینه‌ی (۳) «بدأت» فعل شروع و خبرش «أجاهد» مضارع مرفوع و عبارت صحیح است.

۵- گزینه‌ی «۱» «بدأ» فعل شروع است و خبر این افعال باید فعل مضارع مرفوع باشد. «اعترف» فعل ماضی است و نمی‌تواند خبر فعل شروع باشد. عبارت صحیح: بدأ اللص يعترف بجرمه!

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۲) «تکاد» فعل مقاربه، «دراسة» اسم آن و «تنتهی» خبر آن است.

در گزینه‌ی (۳) «شرع» فعل مقاربه، «هذا» اسم آن و «یقرأ» خبر آن است.

در گزینه‌ی (۴) «عسی» فعل مقاربه، «التَّجَاح» اسم آن و «أن یصینا» خبر آن است.

امید است پس از رنج بسیارمان، پیروزی نصیبمان شود.

۶- گزینه‌ی «۴» «کاد» فعل قرب است و «المسلمون» و جمله‌ی فعلیه‌ی «یَتَّحدون» به ترتیب اسم و خبر آن می‌باشند.

نزدیک است مسلمانان علیه استکبارگران با یکدیگر متحد شوند، اگر متوسل به قرآن شوند.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) «یجعل» به عنوان فعل مقاربه (شروع) نمی‌تواند به صورت مضارع بیاید. «أن یسأل» به عنوان خبر فعل شروع حتماً باید مرفوع باشد، نه منصوب.

گزینه‌ی (۲) «فی السَّنة الآتیة» در سال آینده، استفاده از قیود مربوط به گذشته در همه‌ی افعال مقاربه و نیز استفاده از قیده‌ای مربوط به آینده در افعال شروع مثل «أخذ» به هیچ عنوان صحیح نمی‌باشد.

گزینه‌ی (۳) «أن قد نجحوا» به عنوان خبر افعال مقاربه نمی‌تواند به صورت ماضی بیاید.

۷- گزینه‌ی «۳» «أخذَ» فعل شروع و از افعال مقاربه است و خبر آن باید به صورت فعل مضارع باشد. در صورتی که در این گزینه به صورت ماضی (قد طالع) آمده است لذا صحیح آن «یطالع» می‌باشد.

دانش‌آموز شب هنگام شروع به مطالعه درس‌هایش کرد.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) «یوشك» فعل قرب و از افعال مقاربه و فعل مضارع «أن یلوح» خبر آن است.

گزینه‌ی (۲) «کاد» فعل قرب و از افعال مقاربه است و فعل مضارع منصوب «أن یکون» خبر آن می‌باشد.

گزینه‌ی (۴) «کادت» فعل قرب و از افعال مقاربه می‌باشد و خبر آن نیز فعل مضارع «تیبسان» است.

۸- گزینه‌ی «۴» «الکاذبین» اسم فعل مقاربه (یکاد) است. اسم این افعال باید مرفوع باشد لذا صحیح آن «الکاذبون» است.

چیزی نمانده که کافران از کارهایشان پشیمان شوند.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) «عسی» فعل امید و از افعال مقاربه است. «أملُ» اسمش و خبر آن فعل مضارع «أن یکون» می‌باشد.

گزینه‌ی (۲) «أصبح» فعل ناقصه، ضمیر «ثم» اسم و «ناجحین» خبر آن می‌باشد. «أن» از حروف مشبیه‌بالفعل، ضمیر «کم» اسم و «محاولون» خبر آن است.

نوجه حروف مشبیه‌بالفعل اسم، و افعال ناقصه خبر را منصوب می‌کنند.

گزینه‌ی (۳) «لیت» از حروف مشبیه‌بالفعل، «مجدین» اسم آن به صورت مؤخر و خبر آن شبه‌جمله «بیننا» می‌باشد.

۹- گزینه‌ی «۲» فعل «جعلت» در این عبارت به معنای «قراردادن» از افعال مقاربه نیست.

مادرم غذایی را برایم گذاشت که با دوستم خواهم خورد.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «أخذ» فعل شروع، «الطفل» اسمش و «یتکلم» خبر آن است.

در گزینه‌ی (۳) «جعل» فعل شروع، «أب» اسم آن و «یحکم» خبر آن است.

در گزینه‌ی (۴) «أخذت» فعل شروع، «أخت» اسمش و «تُساعدني» خبر آن است.

۱۰- گزینه‌ی «۱» «کاد» از افعال مقاربه است. «المعلمون» و «أن یکنوا» به ترتیب، اسم و خبر آن می‌باشند.

نزدیک است معلمان پیامبر باشند.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۲) «یُرَبِّی» خبر فعل مقاربه است و باید با اسم آن (الآباء) که جمع مذکر است مطابقت داشته باشد (یُرَبُّون). ضمناً ضمیر «ه» در «أبناء» باید با مرجع خود یعنی «الآباء» مطابقت داشته باشد؛ بنابراین صحیح آن «أبناءهم» می‌باشد.
گزینه‌ی (۳) «قد بیست» به عنوان خبر فعل مقاربه نمی‌تواند به صورت ماضی بیاید.
گزینه‌ی (۴) «طالعت» به عنوان خبر «أخذت» نمی‌تواند به صورت ماضی (طالعت) بیاید و صحیح آن «تطالع» است.

۱۱- گزینه‌ی «۲» در این عبارت فعل «جعل» به معنای اصلی‌اش به کار رفته و از افعال مقاربه نیست.

این مرد مؤمن، خودش را فروتن قرار داده است.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «جعلت» از افعال مقاربه، ضمیر «هی» مستتر اسمش و فعل «تتسلط» خبرش است.
در گزینه‌ی (۳) فعل «جعل» از افعال مقاربه است و «أخ» اسم آن و «یطفی» خبرش است.
در گزینه‌ی (۴) «جعل» از افعال مقاربه است، «العدو» اسمش و جمله‌ی «یهجم» خبر آن است.

۱۲- گزینه‌ی «۴» «طَلَّاب» اسم مؤخر فعل «کان» است و باید مرفوع باشد نه منصوب؛ علاوه بر آن فعل «یطالعون» للغائبات و نادرست است و باید به للغائبین تغییر یابد. عبارت صحیح: کان فی المکتبة طَلَّابٌ یطالعون بهدوء!

پرسش‌های دیگر:

نکته در گزینه‌ی (۲) «صدیق» اسم لای نفی جنس است و به همین دلیل در حالت نکره‌بودن و منصوب‌بودن، در آخرش کرسی الف برای تنوین نصب ندارد، چون مبنی بر فتح است.

۱۳- گزینه‌ی «۱» فعل «بدأ» فعل شروع است و باید خبرش مضارع مرفوع باشد. «أَسْسا» فعل ماضی و نادرست است. عبارت صحیح: بدأ الناس یؤسسون المدارس العلمیة!

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌های (۲) و (۳) فعل «عسی و کادت» می‌توانند مضارع مرفوع یا منصوب به «أن» را به عنوان خبر بگیرند.

۱۴- گزینه‌ی «۱» با توجه به فعل «تَرَجُّو» امیدواریم قطعاً باید از افعال امید و رجا استفاده نماییم و فقط گزینه‌ی (۱) از این ویژگی برخوردار است.

انتظار می‌رود (امید است) گناهکار از گناهش توبه کند.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۲) «أَخَذَ» فعل شروع است و به ترتیب «المذنب» و «أن یرجع» خبر آن می‌باشند.
گزینه‌ی (۳) «کاد» فعل قرب است و «المذنب» و فعل «أن یرجع» به ترتیب اسم و خبر آن هستند.
گزینه‌ی (۴) «أَصْحَى» فعل ناقصه است و از افعال مقاربه محسوب نمی‌شود لذا به کار بردن آن برای مفهوم سؤال داده‌شده به هیچ وجه صحیح نمی‌باشد.

۱۵- گزینه‌ی «۴» سؤال از ما خواسته مشخص کنیم که کدامیک از گزینه‌ها از تحقق یافتن یک موضوع به صورت کامل خبر می‌دهد. از آنجایی که افعال مقاربه بر شروع، نزدیکی و نیز امید دلالت دارند، هیچ‌یک نمی‌توانند به صورت کامل از تحقق یک موضوع خبر دهند. بنابراین سه گزینه‌ی (۱)، (۲) و (۳) چون فعلشان از افعال مقاربه است صحیح نمی‌باشند. اما در گزینه‌ی (۴)، فعل «جعل» فعل مقاربه نیست؛ زیرا پس از آن فعل مضارعی به عنوان خبر آن مشاهده نمی‌شود.

۱۶- گزینه‌ی «۳» چون «أخذت: گرفت» فعل مقاربه نیست و در معنای واقعی خودش به کار رفته است، می‌تواند از تحقق یک امر به صورت کامل خبر دهد.

اما فعل‌های «أخذت، کادت، عسی» در سایر گزینه‌ها فعل مقاربه می‌باشند لذا قابلیت خبردادن از تحقق یک فعل به صورت کامل را ندارند.

سنجش

۱۷- گزینه‌ی «۳» قبلاً در مورد اسم و خبر لای نفی جنس گفتیم و تنها عبارت درست همین گزینه است. هیچ عملی پایدارتر از تقوا نیست.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) هیچ‌گاه نباید خبر «لا» بر اسمش مقدّم شود. عبارت صحیح: لا أخت عند زميلتي!
در گزینه‌ی (۲) «الشيء» معرّف به ال و نادرست است. عبارت صحیح: لا شيء باقي غير الله!
در گزینه‌ی (۴) بعد از «لا»ی نفی جنس فعل آمده و کاملاً غلط است. عبارت صحیح: لا فوز لمن يكذب من الناس!

۱۸- گزینه‌ی «۴» خبر افعال مقاربه باید فعل مضارع باشد و هیچ حالت دیگری در خبرش درست نیست. «انتهت» فعل ماضی است و نباید در جایگاه خبر افعال مقاربه بیاید. عبارت صحیح: كادت العطلة تنتهي و نحن ما استفدنا منها.
نزدیک بود تعطیلات تمام شود، در حالی که ما از آن استفاده نکردیم.

۱۹- گزینه‌ی «۲» خطای این عبارت همانند سؤال پیش در ماضی‌بودن خبر افعال مقاربه است. عبارت صحیح: أخذت المعلمة تسأل عن الدروس الماضية!

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) دو نسخ داریم؛ اول «إنّ» که «المعلمين» اسمش و منصوب به یاء و جمله‌ی بعد، خبر آن است، دوم «ما زالوا» که از افعال ناقصه و اسمش همان ضمیر واو بارز در خودش است و «مجتهدين» خبرش و منصوب به یاء است.
در گزینه‌ی (۳) خبر فعل «عسى» به صورت مضارع منصوب به «أن» آمده و درست است.
در گزینه‌ی (۴) «أصبح» از افعال ناقصه است، «هذا» اسم آن و «نشيطاً» خبر آن و منصوب است.

۲۰- گزینه‌ی «۱» «عاش» فعل ماضی است و لای نفی جنس بر سر فعل نمی‌آید.

زندگی نکند (زنده نباشد) کسی که همیشه به دیگران بدی می‌کند.

بکنه اکثر اوقات «لا» بر سر ماضی معنای نفرین دارد.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۲) «ظلم» اسم لا و «أشنع» خبر آن است.
در گزینه‌ی (۳) «أمّ» اسم لا و «هناك» خبر آن است. «لا أب» بحث بسیار دارد.
در گزینه‌ی (۴) «صفة» اسم لا و «كالاطمئنان» خبر آن است.

۲۱- گزینه‌ی «۲» در این عبارت «لا» بر سر دو اسم آمده که «أحد» اسم آن و «أشفق» خبر آن است.

در زندگی‌ام فهمیدم که هیچ‌کس مهربان‌تر از خدای متعال نیست.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «لا» حرف نفی است و فعل مضارع بعد از خود را منفی کرده است.
در گزینه‌ی (۳) «ألا» بر سر حرف «إنّ» آمده و قطعاً لای نفی جنس نیست.
در گزینه‌ی (۴) بعد از «لا» «أمّ» معرّف به اضافه است و نمی‌تواند اسم لای نفی جنس باشد. به عبارت دقیق‌تر: «لولا» مجموعاً «حرفی» است که حاوی معنای شرط است، بنابراین لای نفی جنس به شمار نمی‌آید.

۲۲- گزینه‌ی «۲» خطای این عبارت هیچ ارتباطی به قواعد نواسخ ندارد، بلکه به قواعد «اسم تفضیل» برمی‌گردد. «أحسنة» طبق هیچ قاعده‌ای درست نیست. اسم تفضیل وقتی با حرف جرّ «من» بیاید، همیشه بر وزن «أفعل» می‌آید. عبارت صحیح: لا زينة أحسن من الصبر للإنسان!

پرسش‌های دیگر:

در سه گزینه‌ی دیگر، «لای نفی جنس» به درستی به کار رفته است و اشکالی در آن‌ها وجود ندارد.

۲۳- گزینه‌ی «۳» در این عبارت، همه‌ی شرایط مورد نیاز در «اسم» و «خبر» لای نفی جنس وجود دارد.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) نباید خبر لای نفی جنس بر اسم آن مقدّم شود. عبارت صحیح: لا علم عنده یغنیه من العلماء و الفضلاء!
در گزینه‌ی (۲) «الطالبة» نباید معرّف به «ال» باشد. عبارت صحیح: عندما شاهدت لا طالبة في المدرسة عجت جداً!
در گزینه‌ی (۴) «مكانة» که اسم «لا» است نباید تنوین نصب بگیرد، چون باید مبنی بر فتح و محلاً منصوب باشد. عبارت صحیح: مكانة المعلم في المجتمع لا مكانة أفضل و أعلى منها!

۲۴- گزینه‌ی «۴» «إن» از حروف مشبّهه بالفعل است، «الصالحات» اسم آن و منصوب با اعراب فرعی کسره [به جای فتحه] است و «من» خبر آن و محلاً مرفوع است.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «لیت» از حروف مشبّهه بالفعل است و اسم این دسته از نواسخ، باید منصوب باشد و «أخ» از اسماء خمسة است که در حالت منصوبی با «الف» می‌آید. عبارت صحیح: لیت أخاك يرجع اليوم من سفره!
در گزینه‌ی (۲) «المؤمنین» اسم «کاد» است و باید با واو بیاید که علامت فرعی اعراب رفع است. عبارت صحیح: کاد المؤمنون یحصلون علی ما یریدون!
در گزینه‌ی (۳) «لا» النافية للجنس است و اسم آن مبنی بر فتح می‌آید، لذا نباید تنوین داشته باشد. عبارت صحیح: لا شيء في الدنيا أجمل من زيارة الأقرباء!

۲۵- گزینه‌ی «۴» «أخذ» در این عبارت در معنای اصلی خود آمده و از افعال مقاربه نیست؛ زیرا خبرشان همواره باید فعل مضارع باشد.

پرسش‌های دیگر:

در هر سه گزینه‌ی دیگر «أخذ» به عنوان فعل شروع آمده و از نواسخ است؛ زیرا خبرشان فعلی مضارع است.

۲۶- گزینه‌ی «۳» «ورود» جمع تکسیر «وَرَدَ»، بر غیرعاقِل دلالت دارد. بنابراین فعل مقاربه و خبرش باید به صورت مفرد مؤنث بیاید که با این توضیح گزینه‌ی (۳) صحیح می‌باشد.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) فعل مقاربه (کاد) باید به صورت مفرد مؤنث (کادت) بیاید چون همان‌طور که گفتیم اسمش (ورود) جمع غیرانسان است و نیز خبرش باید به صورت مضارع بیاید.

گزینه‌ی (۲) فعل مضارع «تَتَفَتَّحَ» بدون آمدن هیچ عامل نصبی آخرش منصوب شده است که اشتباه می‌باشد و صحیح آن «تَتَفَتَّحُ» است.
گزینه‌ی (۴) همان‌طور که گفتیم چون «ورود» جمع غیرانسان است، اسم و خبر آن باید به صورت مفرد مؤنث بیاید.

۲۷- گزینه‌ی «۲» فعل «ما زال» از افعال ناقصه است که اسم آن مرفوع و خبرش منصوب و عبارت صحیح است.

پرسش‌های دیگر:

در گزینه‌ی (۱) «العصافیر» اسم «کان» (کانت) است و باید مرفوع باشد. عبارت صحیح: کانت العصافیر تطیر فوق الأشجار!
در گزینه‌ی (۳) «ظالم» خبر «لیس» است و باید منصوب باشد و کرسی الف برای تنوین فتح بگیرد. عبارت صحیح: لیس حاکم هذه المدينة ظالماً بل هو عادل!

در گزینه‌ی (۴) «یوشک» از افعال مقاربه است و باید خبرش به صورت مضارع بیاید نه ماضی. عبارت صحیح: یوشک عقله أن یزال بسبب عدم التفكير!

۲۸- گزینه‌ی «۴» «المسلمین» اسم فعل قرب (کاد) است و باید مرفوع باشد (المسلمون). «اتحدوا» خبر فعل «کاد» است و حتماً باید به صورت مضارع بیاید (یتحدون) ضمیر «ه» به «المسلمون» برمی‌گردد و باید با آن مطابقت داشته باشد (هم).

 نزدیک است مسلمانان علیه دشمنانشان متحد شوند.

۲۹- گزینه‌ی «۱» «عسی» فعل شروع و از افعال مقاربه است. اسم این افعال به صورت مرفوع (رُبُّ) و خبرشان به صورت فعل مضارع می‌آید. خبر این افعال گاهی با حرف ناصبه‌ی «أَنْ» همراه است که در این صورت فعل مضارع منصوب می‌شود (أَنْ يُكْفِّرَ). «سینات» مفعول به برای فعل متعدی «أَنْ يُكْفِّرَ» است و باید به صورت منصوب بیاید اما همان‌طور که می‌دانیم جمع‌های مؤنث در حالت منصوبی نیز آخرشان (بِ) می‌گیرد و اعرابشان ظاهری فرعی است (سینات).

امید است پروردگارتان گناهانتان را ببامزد.

۳۰- گزینه‌ی «۲» در این عبارت فعل «استعرت» اصل خبر (اخبار) ماست که از «افعال مقاربه» به شمار نمی‌آید و خبر از امری تحقق یافته می‌دهد. از کتابخانه‌ی مدرسه، کتابی را به امانت گرفتم و آن را مطالعه کردم. **نکته** بدون شک فعلی که خبر یکی از «افعال مقاربه» باشد، کاملاً محقق نشده است.

پرسشنامه‌های دیگر:

افعال سه گزینه‌ی دیگر از افعال مقاربه است و همان‌طور که گفته شد، فعلی که خبر یکی از «افعال مقاربه» باشد، تحقق کامل نیافته است.

تالیفی

۳۱- گزینه‌ی «۱» در این عبارت «أَسَّسُوا» که فعل ماضی باب تفعیل صیغه‌ی للغائبین است، به عنوان خبر فعل شروع «بَدَأَ» خطا می‌باشد؛ زیرا خبر این افعال به هیچ وجه نمی‌تواند فعل ماضی باشد. مردم دست به کار تأسیس مدارس علمی شدند.

پرسشنامه‌های دیگر:

گزینه‌ی (۲) «عسی» فعل امید، «اللَّهِ» اسم و فعل «یُشْفِی» خبر آن و محلاً منصوب است. گزینه‌ی (۳) «کادت» فعل مقاربه است. اسم و خبر آن به ترتیب «الأشجار» و «تَظَلُّ» می‌باشد. گزینه‌ی (۴) «أَخَذْتُ» فعل شروع است. ضمیر «هی» مستتر و جمله‌ی فعلیه‌ی «تَحاوَلُ» به ترتیب اسم و خبر آن می‌باشند.

۳۲- گزینه‌ی «۱» «السنة القادمة: سال آینده» از قیده‌های مربوط به زمان آینده است. به کار بردن قیود زمان مربوط به آینده، همراه با افعال شروع اشتباه می‌باشد. کودک سال آینده شروع کرد به بازی کردن با خواهرش.

پرسشنامه‌های دیگر:

گزینه‌ی (۲) «یوشك» فعل مقاربه، «القائد» اسم و فعل مضارع منصوب «أَنْ يَرْجَعَ» خبر آن و محلاً منصوب می‌باشد. گزینه‌ی (۳) فعل «کادت» فعل مقاربه، «أوراق» اسم و فعل مضارع مرفوع «تَسْقُطُ» خبر است. گزینه‌ی (۴) «عسی» از افعال امید، «الطالب» اسمش و جمله‌ی فعلیه‌ی «أَنْ يحضر» خبر آن است.

۳۳- گزینه‌ی «۴» «کاد» فعل مقاربه، «اللَّصُّ» اسم آن و فعل مضارع منصوب «أَنْ يتسلَّقَ» خبر آن است. نزدیک بود دزد از دیوار خانه‌ی دوست عزیزم بالا برود.

پرسشنامه‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) «الأسبوع الماضي: هفته‌ی گذشته» از قیود مربوط به زمان گذشته است. در جمله‌هایی که فعل مقاربه دارد به هیچ وجه از قیود مربوط به زمان گذشته استفاده نمی‌شود.

گزینه‌ی (۲) «أَنْ يُشَدَّ» خبر فعل شروع (جعلت) نمی‌تواند به صورت مضارع منصوب بیاید. فعل «جعلت» از نظر جنس، با اسم خود (الشاعر) مطابقت ندارد.

گزینه‌ی (۳) «يعسي» به عنوان فعل مقاربه نمی‌تواند به صورت مضارع بیاید و چنان‌چه می‌دانیم فقط دو فعل «کاد» و «أوشك» به صورت مضارع می‌آیند.

۳۴- گزینه‌ی «۱» به کسی که تکالیفش را انجام نداده است می‌گوییم:

گزینه‌ی (۱) چیزی نمانده است که فرصت از دست برود.

گزینه‌ی (۲) امید است (انتظار می‌رود) که فرصت بیاید.

گزینه‌ی (۳) فرصت شروع کرد به آمدن (شروع به آمدن کرد).

گزینه‌ی (۴) نزدیک است فرصت باز گردد.

که با توجه به ترجمه‌ی گزینه‌ها، گزینه‌ی (۱) صحیح می‌باشد.

۳۵- گزینه‌ی «۲» «أخذ» فعل شروع، از افعال مقاربه است. این افعال خودشان به صورت ماضی ولی خبرشان حتماً به صورت مضارع می‌آید.

«تَقَدَّمُوا» خبر «أخذ» می‌باشد و چون به صورت ماضی آمده اشتباه و صحیح آن «يَتَقَدَّمُونَ» است.

نَچِه از افعال مقاربه، دو فعل «كاد» و «أوشك» می‌توانند به صورت مضارع نیز بیایند (كاد — يَكادُ، أوشك — يوشكُ)

دانش‌آموزان به فضل و برکت تلاش فراوانشان شروع به پیشرفت کردند.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) «جَعَلَ» فعل شروع و از افعال مقاربه و «يُزِيلُونَ» خبر است.

گزینه‌ی (۳) فعل «كادت» از افعال مقاربه و «تصدم» خبر آن می‌باشد.

گزینه‌ی (۴) «عسى» فعل امید و رجا و از افعال مقاربه است و جمله‌ی فعلیه‌ی «أن يحصد» خبر آن می‌باشد.

نَچِه در ترجمه‌ی افعال شروع (أخذ، جَعَلَ، طَفِقَ، بَدَأ و ...) از عباراتی مثل: شروع کرد، دست به کار شد استفاده می‌کنیم. فعل‌هایی که بر

قُرب و نزدیکی دلالت دارند (كاد، كُرب، أوشك) به صورت: چیزی نمانده است، چیزی نمانده بود، نزدیک است، نزدیک بود، ترجمه می‌شوند و

در ترجمه‌ی افعال رجا (عسى، حَرى، إخلوق) نیز از «امید است، انتظار می‌رود و ...» استفاده می‌نماییم.

۳۶- گزینه‌ی «۳» همان‌طور که گفتیم افعال مقاربه (أخذ، جعل و ...) در صورتی که خبرشان فعل مضارع نباشد، در معنای اصلی خودشان

(أخذ: گرفت، جَعَلَ: قرار داد) هستند و دیگر فعل مقاربه محسوب نمی‌شوند.

با توضیح فوق دو گزینه‌ی (۱) و (۴) فعل مقاربه نیستند زیرا پس از آن‌ها فعل مضارعی نیامده تا خبر آن‌ها واقع شود.

«عسى» در گزینه‌ی (۲) نیز از افعال امید (رجاء) به شمار می‌آید.

۳۷- گزینه‌ی «۳» «عسى» فعل امید و از افعال مقاربه است و فعل مضارع «أن يَدْخَلَ» خبر آن می‌باشد.

امید است که معلم با قدم‌های مبارکش داخل کلاس شود.

پرسش‌های دیگر:

گزینه‌ی (۱) فعل مقاربه «يَكادُ» از نظر جنس با اسم (الثلوج) و خبرش (تتساقط) مطابقت ندارد و صحیح آن «تَكادُ» می‌باشد.

گزینه‌ی (۲) «يأخذُ» فعل شروع و از افعال مقاربه است. همان‌طور که می‌دانیم فعل‌های مقاربه به جز «كاد» و «أوشك» به صورت مضارع نمی‌آیند.

لذا صحیح آن «أخذ» می‌باشد.

گزینه‌ی (۴) خبر افعال شروع حتماً باید مضارع مرفوع باشد. «أن تبكي» خبر «جعلت» است و جعل از افعال شروع می‌باشد. بنابراین خبرش باید

مضارع مرفوع باشد نه منصوب (تبكي).

۳۸- گزینه‌ی «۴» «عسى» فعل مقاربه که بر امید دلالت دارد. ضمیر مستتر «هو» در این فعل اسمش می‌باشد و خبر آن نیز جمله‌ی فعلیه‌ی

«أن يكتتب» که محلاً منصوب است.

امید است (انتظار می‌رود) نویسنده‌ی متعهد مقاله را پیرامون مسائل فرهنگی بنویسد.

پرسش‌های دیگر: گزینه‌ی (۱) فعل «يأخذُ» به عنوان فعل شروع نمی‌تواند به صورت مضارع بیاید. ضمن این که استفاده از قید آینده (الأسبوع

الآتِي: هفته‌ی آینده) با چنین افعالی نادرست است.

گزینه‌ی (۲) «اليوم الماضي: روز گذشته» قید مربوط به زمان گذشته است و به کار بردن این قیود با افعال مقاربه اشتباه می‌باشد.

گزینه‌ی (۳) خبر افعال شروع (جَعَلَ، أَخَذَ و ...) نمی‌تواند به صورت منصوب (أن يغرس) بیاید.

۳۹- گزینه‌ی «۲» با توجه به کلمه‌ی «تَرْجُو: امیدواریم» تنها فعل مناسب فعل امید و آرزو است و تنها گزینه‌ای که فعل آن بر «امید و آرزو» دلالت دارد «عسی» در گزینه‌ی (۲) می‌باشد.

امید است برادرمان به راستی و درستی آراسته شود.

۴۰- گزینه‌ی «۳» «جَعَلْتُ» فعل شروع و از افعال مقاربه و فعل مضارع «تَشَعَّلُ» خبر آن است.

مادرم شروع به روشن کردن بخاری بزرگ کرد.

پرسشنامه‌های دیگر: گزینه‌ی (۱) «يَقْرُؤُ» به عنوان خبر فعل «يَكَادُ» بدون هیچ عامل جزمی مجزوم شده است که اشتباه می‌باشد.

گزینه‌ی (۲) «يَمُوتَانِ» خبر فعل مقاربه (کاد) است ولی با اسمش (عطشان) که یک اسم مفرد است، از نظر عدد مطابقت ندارد و صحیح آن «يَمُوتُ» می‌باشد.

گزینه‌ی (۴) فعل مقاربه «کاد» با اسم قبل از خود (الشمس) و نیز با خبرش (تَطْلُعُ) که مونث هستند به لحاظ جنس مطابقت ندارد و صحیح آن «کادت تَطْلُعُ» است.

۴۱- گزینه‌ی «۲» «عسی» فعل امید و از افعال مقاربه است. «شباب» اسم و «أَنْ يَصْلُوا» خبر آن است.

امید است جوانانمان در آینده به هدف‌های والایشان برسند.

پرسشنامه‌های دیگر: گزینه‌ی (۱) قید زمان گذشته (اليوم الماضي) در جملات با فعل مقاربه «أَخَذَ» صحیح نمی‌باشد. ضمن این‌که «تعاونوا» به عنوان خبر «أَخَذَ» نمی‌تواند به صورت فعل ماضی بیاید.

گزینه‌ی (۳) با توجه به «أَيَّامٍ» که جمع غیرعاقل است، فعل مقاربه و خبر آن (يَكَادُ - يَنْتَهِي) باید به صورت مفرد مؤنث (تَكَادُ - تَنْتَهِي) بیاید.

گزینه‌ی (۴) قید زمان مربوط به آینده (فِي الْمُسْتَقْبَلِ: در آینده) با افعال شروع (بَدَأَ) صحیح نمی‌باشد و باید حذف شود.

۴۲- گزینه‌ی «۳» «جَعَلْتُ» دوم، فعل شروع است. ضمیر بارز «تُ» اسم آن و جمله‌ی فعلیه‌ی «أَطَالَعَهُ» خبرش می‌باشد.

کتاب را روی میز بزرگم قرار دادم و شروع کردم به مطالعه‌ی آن.

پرسشنامه‌های دیگر: گزینه‌ی (۱) «يَأْخُذُ» به عنوان فعل مقاربه نمی‌تواند به صورت مضارع بیاید.

گزینه‌ی (۲) استفاده نمودن از قید زمان مربوط به گذشته در جملات با افعال مقاربه اشتباه می‌باشد لذا قید «السَّنةُ الْمَاضِيَةُ» باید از این عبارت حذف شود.

گزینه‌ی (۴) خبر افعال مقاربه (عسی) نمی‌تواند فعل ماضی (أَنْ قَدْ نَجَحَ) باشد.

۴۳- گزینه‌ی «۳» با توجه به فعل «يَرْجُو: امیدوار است» در عبارت سؤال، گزینه‌ای صحیح است که در آن فعل امید باشد. تنها گزینه‌ای که در آن فعل امید به کار رفته است گزینه‌ی (۳) هست.

امید است این دانش‌آموزان مَتَکی به خود باشند تا به هدف‌های والایشان برسند.

۴۴- گزینه‌ی «۱» با توجه به این‌که باید گزینه‌ای را انتخاب نماییم تا درباره‌ی تحقق یک موضوع به صورت کامل خبر دهد فقط گزینه‌ی (۱) صحیح است.

فعل‌های «جَعَلَ»، «عسی» و «أَخَذَ» به ترتیب در گزینه‌های (۲ و ۳ و ۴) فعل مقاربه هستند و همان‌طور که گفتیم این افعال نمی‌توانند به صورت کامل از تحقق یک موضوع خبر دهند.

۴۵- گزینه‌ی «۲» «يَكَادُونَ» در گزینه‌ی (۱)، «عسی» در گزینه‌ی (۳) و «جَعَلَ» در گزینه‌ی (۴) فعل مقاربه‌اند و این افعال نمی‌توانند از تحقق کامل یک امر خبر بدهند؛ لذا هیچ‌یک از این گزینه‌ها صحیح نمی‌باشد.